

SUÇLA MÜCADELEDE SUÇLU İADESİ - TEMEL HAK VE HÜRRİYETLER İKİLEMİ

Mehmet AKALIN*

ÖZ

Uluslararası Kriminal Polis Teşkilatı- INTERPOL, üye ülkeler arasında polisiye işbirliğini geliştirerek, suç ve suçlularla daha etkin bir mücadele gerçekleştirebilmek amacıyla 1923 yılında kurulmuştur. Yerel adli makamlar tarafından yakalanması amacıyla uluslararası seviyede arattırılan şahısların, yurtdışında yakalanarak, arayan *ülkeye iadesinin gerçekleşmesi*, suçlulara hem adaletten kaçamayacakları izlenimini verecek hem de adaletin tesisi adına önemli bir rol oynayacaktır. *Öte yandan, demokratik yönetim anlayışının tüm dünyada egemen olmaya başlaması ile birlikte*, bireylerin temel hak ve özgürlükleri de *önem kazanmaya başlamıştır*. Bu sebeple, suçlu iadesi ile insanların temel hak ve özgürlükleri arasında bir dengenin kurulması da önem arz etmektedir. Bu makale, suçlu iadesi-temel hak ve hürriyetler dengesinin daha çok hangi tarafa ağır bastığını göstermek amacıyla kaleme alınmıştır.

Anahtar Kelimeler: INTERPOL, Polisiye İşbirliği, Suçluların İadesi, ve Temel Hak ve Özgürlükler.

DİLEMMA BETWEEN EXTRADITION-FUNDAMENTAL RIGHTS AND FREEDOMS IN CRIME FIGHTING

ABSTRACT

International Criminal Police Organization-INTERPOL was established in 1923 in order to fight international crime more effectively by increasing police cooperation in the world. The extradition of criminals, who are wanted

* Dr., 3. Sınıf Emniyet Müdürü, INTERPOL-EUROPOL Dairesi Başkanlığı, mehmet.akalin@egm.gov.tr

all around the world on the request of local judicial authorities, is extremely important both for the impression that gives criminals that they can not escape from justice and for the establishment of justice itself. On the other hand, fundamental rights and freedoms of people have begun to flourish with the spread of democratic institutions around the world. Therefore, the balance has to be established between extradition and fundamental rights and freedoms. This article is written to display which side of the scale is dominant in this dilemma.

Keywords: *INTERPOL, Police Cooperation, Extradition and Fundamental Rights and Freedoms.*

GİRİŞ

Uluslararası ceza hukukunun en önemli adli yardımlaşma vasıtalarından biri olan suçluların iadesi, ülkelerin devlet bilinci ile ortaya çıkmalarından itibaren önemini korumuş ve gelişen dünya şartları içerisinde suçluların takibi, yakalanması ve cezalandırılması alanlarında devletlerin en başta kullandıkları yöntemlerden bir tanesi olmuştur. Suçluların, işlemiş oldukları suçların cezalarını çekmeleri hem devlet hem toplum hem de adaletin tesisi adına önemli bir kazanç olacaktır. Devletin sağlıklı bir adalet sistemi kurabilmesi, suçluların her nerede olursa olsun cezalandırılması ile de kuşkusuz yakından ilintilidir.

Suçlu iadesi, suçluların cezasız kalmamaları adına nasıl önemli bir işbirliği faaliyeti ise suçluların temel hak ve hürriyetlerini kullanmaları da o derece önemlidir. Çünkü bu haklar, öncelikli olarak insan olmaktan kaynaklanmaktadır. İnsanlar, suç işlemiş dahi olsalar, bu haklarını kullanmalarına engel olunmamalıdır. Suçluların iade edilmemeleri de, bu makalede, onların sahip oldukları bir hak olarak değerlendirilmektedir. Bu sebeple, suçlu iadesi ve suçluların temel hak ve hürriyetleri arasındaki dengenin uluslararası alanda da korunması esas olmalıdır.

Uluslararası seviyede aranan suçluların iade edilmelerini sağlayan uluslararası sözleşmeler olduğu gibi, insanların temel hak ve özgürlüklerini güvence altına alan sözleşmeler de bulunmaktadır. Bu çerçevede, suçluların iadelerini sağlayan sözleşmelerin ne kadar etkili olduğu ile bu sözleşmeler ile bireylerin temel hak ve özgürlüklerini sağlayan sözleşmelerin karşı karşıya gelmesi durumunda, hangisinin daha etkili olduğu sorusuna bu makalede cevap aranacaktır.

1. SUÇLU İADESİ TANIMI

Suçlu iadesi, bir devletin kendi ülkesinde bulunan bir şahsı, işlediği iddia edilen bir suç nedeniyle yargılanmak veya hakkında verilen cezanın infazını sağlamak amacıyla arandığı diğer bir ülkeye mevcut iade sözleşmesi veya karşılıklılık ilkesi uyarınca yapılacak talep doğrultusunda teslim edilmesi işlemidir (Ruhi, 2003, s.497).

Okuyucuların farklı yorumlar yapmasını önlemek amacıyla, öncelikli olarak, suçlu kavramının bu makalede hangi anlamda kullanıldığının açıklanması gerekmektedir. Avrupa Konseyi ülkeleri arasında iade işlemlerini düzenleyen Suçluların İadesine Dair Avrupa Sözleşmesinin (SİDAS) İngilizce metni European Convention on Extradition olarak kullanılmaktadır. Bu Sözleşmenin isminde de görüleceği üzere, Extradition kelimesinin yanında şüpheli, sanık ya da hükümlü şeklinde bir kelime kullanılmamıştır. Bunun yerine, Sözleşmenin içerisinde, kişinin yakalanması için asgari bir yıl ceza gerektirecek bir suç işlemesi ya da verilen cezanın infazında dört aylık bir sürenin kalmış olması, şeklinde bir madde bulunmaktadır. Ancak Sözleşmenin, Türkçeye tercüme edilme aşamasında “suçlu” terimi sözleşmenin başlığına dâhil edilmiş ve yukarıda belirtilen şekliyle kullanılmaya başlanmıştır.

Ceza Muhakemesi Kanunu (CMK), şüpheliyi, soruşturma evresinde, suç şüphesi altında bulunan kişi; sanığı ise kovuşturmanın başlamasından itibaren hükmün kesinleşmesine kadar, suç şüphesi altında bulunan kişi

olarak tanımlamaktadır. Adalet Bakanlığı tarafından 2011 yılında çıkarılan 69/4 numaralı genelge' de, 'şüpheli veya sanık durumundaki kişiler hakkında uluslararası tutuklama müzakeresi çıkarılması için, soruşturma aşamasında Cumhuriyet Başsavcılıklarınca, kovuşturma aşamasında mahkemece ...' kırmızı bülten tanzim edilmesi için talepte bulunulabileceği, ifade edilmektedir (Adalet Bakanlığı, 2011).

Öte yandan, Türk Ceza Kanununda (TCK), “yabancı bir ülkede işlenen ya da işlendiği iddia edilen bir suç nedeniyle hakkında ceza kovuşturması başlatılan veya mahkûmiyet kararı verilmiş olan bir yabancı, talep üzerine, kovuşturmanın yapılabilmesi veya hükmedilen cezanın infazı amacıyla geri verilebilir”, denilmektedir (TCK, 2004: madde 18). Diğer bir anlatımla, soruşturma aşamasında, daha şüpheli durumda iken, hakkında yabancı bir ülke tarafından kırmızı bülten çıkarılan bir şahsın, Türkiye’de yakalanması durumunda, iade edilmesi söz konusu değildir. Türk hukuk sistemi, ülke içerisinde suç işlediği iddia edilen bir kimsenin, daha soruşturma aşamasında iken uluslararası seviyede yakalanması amacıyla kırmızı bülten ile arattırılmasına izin verirken; yabancı ülkelerin, yine daha soruşturma aşamasında, çıkartmış olduğu kırmızı bültenlerden dolayı iade taleplerine olumsuz bakmaktadır. Bu açıklamalar ışığı altında, suçlu kavramı, makalenin devamında hem şüpheli hem sanık hem de hükümlü yerine kullanılmıştır.

Öte yandan, bir ülkeye kaçak yollardan girmeye çalışanlar, o ülkenin kanunlarına aykırı hareket edenler ve almış olduğu vizenin amacı dışında faaliyet gösterenler için kullanılan bir başka terim ise sınır dışıdır. Bu, devletin ülkesel egemenliği ilkesi uyarınca, her devletin, yabancı kişilerin ülkesine girmesi, ülkesinde ikamet etmesi konusunda bağımsız olarak karar verme yetkisinin ve bunun doğal sonucu olarak, gerekli gördüğü durumlarda, yabancıların ikametine son verme yetkisini tanımlamaktadır (Sirmen, 2009: 30). Her ne kadar suçlu iadesi ile sınır dışı edilme konusu birbirine yakın görünse de, aralarında belirli farklar bulunmaktadır. Bu makale sadece suçlu iadesi üzerine yazılmıştır.

2. İADE SÜRECİNİN BAŞLAMASI

Her hangi bir şahıs hakkında iade işleminin başlayabilmesi için öncelikli olarak bu şahıs hakkında uluslararası seviyede yakalanması ve tutuklanması amacıyla kırmızı bülten çıkarılması gerekmektedir (Önder ve Akalın, 2013, s.42). İşlemiş olduğu suç ya da suçlardan dolayı hakkında uluslararası seviyede aranması amacıyla kırmızı bülten çıkarılan şahsın İNTERPOL'e üye bir diğer ülkede yakalanması ve *geçici olarak* tutuklanması ile birlikte iade işlemi başlamaktadır. Geçici tutuklama, uluslararası düzeyde aranan kişinin, yakalanmasından, iade işleminin sonuçlanmasına kadar tutuklu bulundurulduğu süreci içeren bir tedbirdir. Avrupa Konseyine üye devletler tarafından imza altına alınan ve suçlu iadesi konusundaki hükümleri düzenleyen SİDAS'ın Geçici Tutuklama başlıklı 16. Maddesine göre geçici tutuklama, 18 gündür. Aynı Sözleşmeye dayanılarak bu süre, iade evrakının zamanında tamamlanamamasına istinaden 40 güne kadar uzatılabilmektedir (SİDAS, 1957). Buradaki amaç, hem aranan şahsı yakalayan ülkenin iade konusunda sağlıklı bir inceleme ve değerlendirme yapabilmesi hem de iadeyi talep eden ülkenin iade evrakını hazırlayınca kadar şahsın kaçmasının önlenmesidir. Bu süreç suçlu iadesi işleminde ilk safhayı oluşturmaktadır.

İade sürecinin ikinci safhasını, kendisinden iade talep edilen tarafın yetkili makamının, bu talebi kendi mevzuatına göre değerlendirip, karar vermesi oluşturmaktadır. Yakalanan şahıs hakkındaki iade evrakları bu 40 gün içerisinde iade talep edilen ülkeye ulaşmadığı takdirde, şahıs kesin olarak serbest bırakılacaktır (Bezmez, 2009, s.38). Suçlu iadesi-temel hak ve özgürlükler ikilemi ile ilk olarak bu safhada karşılaşılmaktadır. Bir tarafta, işlenen bir suçtan ya da işlediği iddia edilen bir suçtan dolayı yakalanan ve iade edilmeyi bekleyen bir suçlu; diğer tarafta, iade evraklarının zamanında hazırlanmamasından kaynaklı olarak, şahsın temel hak ve özgürlüklerinin daha fazla ihlal edilmemesi için serbest bırakılmasıdır. Sözleşme, iade evraklarının gecikmesini temel hak ve hürriyetler lehine yorumlayarak, kişilerin daha fazla mağdur edilmesine müsaade etmemektedir. Ancak, istisna bir uygulama olarak

şahsın kaçmasına engel olacak önlemlerin alınması şartıyla, geçici salıverme her zaman mümkündür. İade talebinin ulaşmaması nedeniyle serbest bırakılan kişi, iade talebinin sonradan gelmesi halinde yeniden tutuklanabilecektir.

3. İADENİN GERÇEKLEŞME ŞARTLARI

Uluslararası seviyede kırmızı bülten ile aranan şahısların yakalandıktan sonra arayan ülkeye iade edilmesi ile ilgili olarak başvuru kaynakların başında SİDAS gelmektedir. Avrupa Konseyi üyesi ülkeleri arasında daha sıkı bir işbirliği gerçekleştirme amacına yönelik olarak 1957 yılında imzalanan bu Sözleşmeye imza atmayan ülkeler ise suçlu iadesini, kendi aralarında yapmış oldukları ikili iade anlaşmaları ile gerçekleştirmektedirler. Suçlu talep eden ülke ile talep edilen ülke arasında suçluların iadesine dair ikili ya da çok taraflı bir anlaşma ya da sözleşme bulunmaması, suçlunun talep eden ülkeye iade edilmemesi sonucunu doğurabilecektir. Ancak bu husus, yukarıda ifade edilen ikilemden ziyade, ülkelerin kendi aralarındaki anlaşma eksikliğinden kaynaklanmaktadır. Böyle bir hadise İTERPOL'e üye iki ülke arasında gerçekleşmiş dahi olsa, yakalanan şahsın serbest kalması yüksek derecede ihtimal dâhilindedir. Böylece, suçlu iadesi konusunda karşılaşılan en büyük sorunların başında ülkeler arasında ikili ya da çok taraflı anlaşmaların bulunmamasının geldiği ifade edilebilir.

Suçla mücadelede ülkelerin karşılaştıkları sorunlardan bir diğeri ise uluslararası seviyede kırmızı bülten ile aranan bir şahsın, uyuşukunda bulunduğu ülke tarafından, *ulusal seviyede aranmaması halinde*, yakalanmasında görülecektir. Bilindiği üzere, ülkeler kendi topraklarında suç işleyen herkes hakkında kırmızı bülten çıkarabilmektedirler. Diğer bir anlatımla, hakkında kırmızı bülten çıkarılacak şahsın kendi ülke vatandaşı olmasına gerek yoktur. Ancak, iade işlemi, uluslararası seviyede aranan bir şahsın, vatandaşı olduğu ülke tarafından yakalanmış olması halinde gerçekleşmeyecektir (Durak, 1999: 52). Bu husus uluslararası bir sözleşme olan SİDAS'ta açıkça ifade olunduğu

gibi ulusal mevzuatta da yerini almıştır. Örneğin, Anayasa’da “...vatandaş, suç sebebiyle yabancı bir ülkeye verilmez” hükmüne haizdir (Anayasa, 1982: madde 38). Aynı husus TCK’da ise “...bir suçu yabancı ülkede işlediği ve kendisi Türkiye’de bulunduğu takdirde, bu suçtan dolayı yabancı ülkede hüküm verilmemiş olması ve Türkiye’de kovuşturabilirliğinin bulunması koşulu ile Türk kanunlarına göre cezalandırılır” denilmektedir (TCK, 2004: madde 11). Ancak, vatandaşını iade etmeyen bir ülke, iadeyi talep edenin isteği üzerine, şahsın kendi ülkesinde yargılanmasını isteyebilir.

Ülkeler arasındaki iade anlaşmalarının yoksunluğu ve uluslararası seviyede aranan şahsın vatandaşı olduğu ülkede yakalanmasının yanında, iade işleminin gerçekleşebilmesi için uluslararası seviyede aranan şahsın işlemiş olduğu suçun konusu da önem arz etmektedir. 1957 yılında imzalanmış olan SİDAS’a göre, iade işlemini engelleyen suç türlerinin başında mali suçlar gelmektedir. Örneğin, vergi, gümrük ve kambiyo gibi mali suç konularındaki suçlu iadesi, üye ülkeler arasındaki anlaşmalarda özellikle belirtilmiş olması halinde mümkün olabilecektir. Mali suçların yanında, İNTERPOL’ün kendi tüzüğü de Teşkilatı politik, askeri, dini ve ırki konular ile mücadele etmekten men etmektedir (İnterpol Tüzüğü: madde 3). Teşkilat bunu sağlamak için bu suçlardan dolayı aranan şahıslar hakkında kırmızı bülten düzenlememektedir.

Ayrıca, iade işlemlerinin siyasi yönü olan ve uluslararası çıkarların karşılıklılık ilkesi çerçevesinde gözetildiği bir durum olduğu da hatırdan çıkarılmamalıdır. Türkiye, iade konusunda ikili bir sistem benimsemiştir. Bu çerçevede hem adli makamlar, hem de siyasi otoritenin görevleri bulunmaktadır. Bir suçlunun başka bir ülkeye iadesi konusunda ilk karar yeri yerel mahkemelerdir. Yerel mahkeme, kırmızı bülten ile uluslararası seviyede aranırken yakalanan bir şahsın iade edilmesi yönünde karar vermiş olsa da, nihai karar için Bakanlar Kurulunun onayı beklenmektedir.

Ülkeler arasında ikili veya çok taraflı anlaşma ya da sözleşme bulunmaması, suçlu iadesi konusundaki en önemli engellerin başında gelmektedir. Bunun yanında, işlenen eylemin gerek iadeyi talep eden ve

gerekse kendisinden iade talep edilen ülke kanunlarınca bir yıldan az müddetle hürriyeti bağlayıcı mahiyette bir ceza ya da emniyet tedbirini veya daha az bir cezayı mucip bir suç olması da, uluslararası seviyede aranan bir şahsın yakalandıktan sonra iade edilmesi önünde önemli bir engeldir. Ruhi (2003) bu hususu “hafif suçlarda iade söz konusu değildir” şeklinde ifade etmektedir (s. 504). Ayrıca bu eylemin, iade talep edilen ülkenin kanunlarında da aynı şekilde düzenlenmiş olması gerekmektedir (Kömürcü ve Çalışkan, 1999, s.7). Bunun yanında, iadesi talep edilen şahıs hakkında talep eden ülke adli makamları tarafından asgari 4 ay hapis cezası hükmü verilmiş olması koşuluyla iade işlemi gerçekleşecektir (Ruhi, 2003, s.504). Burada ikili bir uygulamanın olduğu rahatlıkla görülmektedir. Yani, iadesi talep edilen şahıs hakkında ya verilecek cezanın bir yıldan az olmaması ya da hüküm verilmiş ise en az 4 aylık bir hürriyeti bağlayıcı bir cezanın kesinleşmesidir. Buradaki açıklamadan da anlaşılacağı üzere, işlenen suça verilecek cezanın miktarı bir yandan suçlu iadesi alanını daraltırken, diğer yandan suçluların iade edilmeme hakkını genişletmektedir.

Suçlu iadesindeki daralmalar bunlarla sınırlı kalmamıştır. İadesi talep edilen şahsın, yakalanan ülkede de aynı suçlardan yargılanıyor olması, iade önündeki engellerden bir diğeridir. Yani A ülkesinde işlediği suçtan dolayı aranırken, B ülkesinde de aynı suçtan yakalanıp mahkeme önüne çıkarılan bir şahsın iade işlemi gerçekleşmeyebilecektir. Oysa söz konusu şahıs, farklı iki ülkede benzer suç işlemiştir. İade talep eden ülke makamlarının bu şahsı yargılanma talebi, o ülkenin en tabii bir hakkı olmalıdır. Bunun yanında, cezanın zaman aşımına uğraması da, iade işleminin gerçekleşmesi önünde bir engel teşkil etmektedir. İade işleminin gerçekleşmesi için yakalanan şahsın, hem talep eden hem de talep edilen ülke kanunlarına göre arandığı suçtan dolayı ceza aşımına maruz kalmaması gerekmektedir (Mercan, 2008, s.37). İlaveten, iade işlemini engelleyen hususlardan bir diğeri ise yakalanan şahsın işlemiş olduğu fiilin karşılığının iade talebinde bulunan ülkede idam cezası olmasıdır. İdam cezasının pratik uygulaması uzun zamandır olmasa da, talep

eden ülkenin kanunlarında böyle bir cezanın mevcudiyeti bile iade işlemini engellemektedir. Bu gibi durumlarda, talep eden ülke, yakalanan şahsı geri alabilmek için şahsı yakalayan ülkeye şahsın işlemiş olduğu suçtan dolayı idam cezası ile cezalandırılmayacağı hususunda teminat vermesi durumunda şahsın iadesi gerçekleştirilebilir.

Uluslararası seviyede aranan şahsın yakalandığı ülkeden aranan ülkeye iadesi ile ilgili olarak ifade edilmesi gereken bir husus daha bulunmaktadır. İade edilecek şahıs, iadeden evvel işlemiş olduğu ve iadeye esas olandan başka bir fiilden dolayı yargılanamayacaktır. Ancak, teslim eden devletin muvafakat vermesi bu durumun önüne geçmesine sebebiyet verecektir (Kömürçü ve Çalışkan, 1999, s.9). Bununla birlikte, hükümlünün teslim edildiği devlet ülkesini kesin olarak serbest bırakıldığı tarihten itibaren 45 içinde sahip olduğu imkâna rağmen terk etmemesi veya terk ettikten sonra tekrar geri dönmesi durumunda, şahsın önceki işlemiş olduğu suçlardan dolayı yargılanması mümkün olacaktır.

Görüldüğü üzere, suçla mücadele etmesi amacına yönelik olarak hazırlanan SİDAS dahi, suçlu iadesi konusunda son derece yetersiz kalmaktadır. Bu sebeple, özellikle Avrupa ülkeleri suçlu iadesi konusunda karşılaşmış oldukları sorunları aşmak için yeni bir takım tedbirler almaktan geri kalmamışlardır. Bunların başında, suçla daha etkin bir mücadele edebilmek için 1978 yılında imzalanan SİDAS'a ek ikinci protokol ile mali suçların iadeye engel suçlar grubundan çıkarılması gelmektedir (Durak, 1999, s.51). Buna göre, vergi, resim, gümrük ve kambiyo ile ilgili suçlar, sözleşen taraflar arasında Sözleşme hükümlerine tevfikan iade konusu olabilecektir.

Bu tedbirlerden bir diğeri ise Avrupa Birliği ülkeleri arasında arama, tutuklama, gözaltına alma ve iade işlemlerinin yerine getirilmesi amacıyla 2002 yılında Avrupa Tevkif Müzekkeresi düzenlenmeye başlanmıştır. Uluslararası seviyede yakalanması talep edilen şahısların, İNTERPOL tarafından çıkarılan kırmızı bülten ile aranması zaten sağlanmaktadır. Avrupa Birliği

ülkeleri bunu yeterli görmemiş ve kendi aralarında yeni bir düzenlemeye gitmişlerdir. Bu Müzekkere ile öncelikli olarak adaletten kaçan suçluların, yakalandıktan sonra iade prosedürlerini hızlandırarak, en kısa zamanda talep eden ülkeye geri verilmesi amaçlanmaktadır (Komarek, 2007, s.14). Çünkü Avrupa ülkeleri İNTERPOL kanalının kullanılması sonucu yakalanan kişilerin iade işlemlerinin çok uzun sürdüğünü düşünmektedir. Ancak suçlu bir kimsenin hızlı bir şekilde arayan ülkeye iade edilmesi de suçlu iadesi ve temel hak ve hürriyetler ikilemini bir daha karşı karşıya getirmektedir. Çünkü kırmızı bülten ile aranan şahıslar, iade edilmemek için yakalanmalarından, iade edilmesine kadar olan süreçte her türlü hakkı kullanmaya çalışmaktadırlar. Oysa bu Müzekkere ile suçlu iadesi daha hızlı yapıldığından, bazı hakların kullanılmasında yetersiz kalındığı ifade edilmektedir. Bununla birlikte, her ne kadar tam olarak gerçekleri yansıtmasa da, bu Müzekkereye getirilen bir diğer eleştiri ise Müzekkerenin, iadesi talep edilen bir kişinin insan haklarını tehlikeye soktuğudur. Buna getirilen delil ise kendisinden iade talep edilen bir devlet, talep edilen şahıs hakkında, adil yargılama şartları yerine getirilmeden, mahkûmiyet kararı veren bir diğer ülkenin çıkarmış olduğu yakalama müzekkeresini uygulamak zorunda olmasıdır (Vennemann, 2003, s.114). Her ne kadar suç işlemiş ya da suç işlediği iddia edilen birinin, arayan ülkeye iade edilmesi adaletin tesisi adına önemli bir gelişme kabul edilse de, kişilerin temel haklarını sonuna kadar kullanmasının yerinde olacağı değerlendirilmektedir.

Ayrıca Avrupa Tevkif Müzekkeresi, suçlu iadesi konusunda tek yetkili merciin adli makamlar olduğunu kabul etmektedir (Alegre ve Leaf, 2004, s.216). Kırmızı bülten ile aranan şahısların yakalanmalarından sonra, iade işlemi esnasında, konunun siyasi boyutu da gündeme gelmektedir. Öt yandan, iade sürecinde siyasi otoritenin müdahale dışında bırakılması da bu Müzekkereyi güçlü kılan özelliklerden bir diğeridir (Haggenmüller, 2013, s.98). Bunun yanında Müzekkere, siyasi, askeri ya da mali suçlar konusunda her hangi bir istisna kabul etmemektedir. Bu karar ile İNTERPOL'ün görev alanına girmeyen suçlar ile de mücadele etme imkânı sağlanmış olmaktadır. Yukarıda da ifade

edildiği üzere, vatandaşların başka ülkeye iade edilmemesi, suçla mücadelede önemli sorunlardandır. Avrupa Birliği üyeleri, bu Müzekkere ile yabancı bir ülkede suç işleyenlerin, vatandaşı oldukları bir ülkede yakalanması durumunda dahi, suçluların, suç işledikleri ülkelere iadelerini kabul etmektedirler. Tüm bu çalışmalar elbette suçla mücadelede daha etkin bir çaba gösterme amacına matuf olarak gerçekleştirilmektedir.

Yukarıda ifade edildiği üzere, uluslararası seviyede aranan suçluların yakalanarak iade edilmeleri, adaletin tesisi lehine, suçluların aleyhine; iade evraklarının hazırlanıp, iade talep edilen ülkeye zamanında gönderilmemesinden dolayı suçluların serbest kalması da suçluların lehine bir gelişme olarak kabul edilmelidir. Burada, suçluların iadesini düzenleyen SİDAS'ın, suçluların iade edilmeme hakkının genişlemesine yardımcı olduğu görülmektedir. Bu durum kuşkusuz suçla mücadele alanını daraltmaktadır. Suçluların iade edilmemeleri, bu kişilerin serbest kalmaları anlamına da gelmektedir. Her hangi bir suçluyu iade etmekten imtina eden bir ülke, bu şahsın kendi ülkesinde cezalandırılmasını da kabul etmemektedir. Diğer bir anlatımla, iade gerçekleşmeyen her bir işlem, şahısların temel hak ve hürriyetlerinin genişlemesine sebebiyet vermektedir. Bununla birlikte, suçla etkin bir mücadelede örneği sergilemek amacıyla, SİDAS'ta belirtilen ve iade önünde engel gibi görünen bazı hususların iade kapsamına alınması ya da Avrupa Tevkif Müzekerresi gibi yeni bir takım düzenlemelere gidilmesi gerekmektedir. Böylece, bir taraftan, suçluların haklarının bir nevi daralması, diğer taraftan, suçla mücadele sınırlarının genişlemesi ile birlikte daha dengeli bir anlayışa kavuşulacağı değerlendirilmektedir.

4.ADİL YARGILANMA HAKKI

Uluslararası seviyede aranan şahısların yakalandıktan sonra iadelerini engelleyen sebeplerden bir diğerini ise şahısların adil yargılanmalarının ihlal edilmesi oluşturmaktadır (Ulutaş, 2012:110). Suçlu iadesi-temel hak ve hürriyetler ikilemi ile burada tekrar karşılaşılmaktadır. Bir ülkenin ceza adalet sisteminden kaçan suçluların başka bir ülkede yakalandıklarında ileri sürdükleri bir diğer argüman ise yargılanma haklarının ihlal edildiğidir. Kuşkusuz bu yargılama hakkı da kişilerin sahip olduğu en temel hakların başında gelmektedir. Başta insan hakları olmak üzere temel hak ve hürriyetlerin önemi insanlara insan olmalarından dolayı verdiği saygıdan kaynaklanmaktadır. Bu haklar, toplum halinde yaşayan herkes tarafından paylaşılmakta ve insanların değerlerinin ve saygınlığının tanınması hakkındadır. Bir taraftan bu hakları öğrenirken diğer taraftan da saygı, adalet ve eşitlik kavramlarını da öğrenilmektedir. Hem kendi haklarımızı savunma hem de başkalarının hakkına saygı duyma sorumluluğu da gelişmektedir. Bu temel hak ve hürriyetler ayrıca toplumun yaşadığı değerler ile bağlantılıdır.

Adil yargılanma hakkı Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nde (AİHS) yerini bulmuştur. Buna göre, herkesin... kendisine yöneltilen suçlamalar konusunda karar verecek olan, yasa ile kurulmuş bağımsız ve tarafsız bir mahkeme tarafından davasının makul bir süre içerisinde, hakkaniyete uygun ve açık olarak görülmesini istemek hakkına sahip olduğu, belirtilmektedir. Bununla birlikte, kişinin kendisine yöneltilen suçlamanın niteliği ve nedeninden en kısa zamanda, anladığı bir dille ve ayrıntılı olarak haberdar edilmesi, savunmasını hazırlamak için gerekli zamana ve kolaylıklara sahip olması gerektiği vurgulanmaktadır (Kömürcü ve Çalışkan, 1999). Suçlu iadesindeki bir diğer daralma da suçluların iddia ettikleri "adil yargılanmadıklarında" görülmektedir. Kuşkusuz insanların adil yargılanmalarının temin edilmesi önemli bir husustur. Ancak burada suçluların iddialarından ziyade, yargılamayı yapan ülkelerin yerel mahkemelerinin görüşlerinin göz önünde bulundurulmasının daha gerçekçi olacağı değerlendirilmektedir.

5. TERÖR SUÇLULARININ İADESİ

20. Yüzyılın ikinci yarısında meydana gelen terör eylemleri, dünyanın ve özellikle Avrupa ülkelerinin bu suçta bakış açısında önemli bir değişikliğe sebebiyet vermiştir. İspanya'da Bask Bölgesinin bağımsızlığı için mücadele eden ETA örgütünün gerçekleştirmiş olduğu eylemler (Cuenco, 2008), İrlanda Cumhuriyet Ordusunun (IRA) terör eylemleri neticesinde yüzlerce insanın hayatını kaybetmesi, İtalya'da Kızıl Tugayların yapmış olduğu şiddet eylemleri ve Batı Almanya'da Baader-Meinhof Grubunun terör faaliyetleri (Bresler, 1993, s.161), Avrupa'nın teröre bakışındaki değişikliğin önemli sebeplerindendir. Uluslararası Kriminal Polis Teşkilatı-İTERPOL'ün, politik suç kapsamına girdiğini kabul ettiği terör suçları ile mücadele etme konusundaki isteksizliği de bu değişiklikte bir nebze olsun etkili olmuştur. Çünkü terör suçlarından dolayı aranan şahıslar hakkında uluslararası seviyede aranmalarını temin etmek amacıyla Teşkilat tarafından kırmızı bülten çıkarılmamıştır. Sonraki yıllarda Teşkilatın terör suçlarına bakış açısında bir değişime sahne olduğu gözlenmektedir. Teşkilat, belli kıstasların ülkeler tarafından yerine getirilmesinden sonra terör suçu işleyen kişiler hakkında kırmızı bülten düzenlemeye başlamıştır (Barnett ve Coleman, 2005, s.593-619). Ancak bu sefer de, bazı ülkeler terör suçundan yakaladıkları kişileri, talep eden ülkelere siyasi suç gerekçesiyle iade etmemeye başlamışlardır.

Terör suçundan dolayı hakkında kırmızı bülten çıkarılan şahıslar dahi yakalandıklarında, işlemiş oldukları suçların, şahısları yakalayan ülkeler tarafından siyasi olarak kabul edilmesinden dolayı iade işlemleri gerçekleşmemektedir (Ulutaş, 2010, s.61). Özellikle siyasi suçlardan dolayı suçluların iade edilmemesi ya da ülkelerin konuyu siyasi açılardan değerlendirmesi, siyasi suç kavramının yer, zaman veya ülkeye göre farklı tanımlar içermesi, iade sürecinde karşılaşılan önemli problemlerdendir. Nitekim Türkiye bu konuda mağdur olan ülkelerin başında gelmektedir. Çünkü ulusal seviyede terör suçu işleyip yurtdışına kaçan çok sayıda terörist, değişik sebepler ileri sürülerek iade edilmemektedir. Konu ile ilgili olarak ulusal

basında da çok sayıda haber yayınlanmış bulunmaktadır. Bunlardan 17 Şubat 2013 tarihinde yayınlanan bir haberde, Başbakan Yardımcısı Atalay'ın “terör örgütlerinin lider kadrosu Avrupa’da yaşıyor. İadesini istiyoruz, verilmiyor” şeklinde ifadesine yer verilirken; yine aynı haberin devamında, zamanın MGK Sekreterinin, 419 terör suçlusu için iade talebinin reddedildiği” açıklamasına yer verilmektedir (Stargazete.com). Buradan, uluslararası seviyede mücadelede ve suçlu iadesi konusunda bir daralmanın olduğu rahatlıkla müşahade edilmektedir. Kuşkusuz bu daralma suçla mücadele eden birimlerin değil de, suç işlemiş kişilerin faydasına olduğu not edilmelidir.

Terör suçlarının bazı ülkeler tarafından halen politik suç kapsamında değerlendirilmesi, bu suçla mücadeleyi zorlaştırmaktadır. Terör suçlarından aranan suçluların iadelerinin sağlanabilmesi ve suçla mücadele alanının genişletilmesi amacıyla hem Birleşmiş Milletler (BM) hem de Avrupa’da bir takım yeni düzenlemeler yapılmıştır. Bunlardan bir tanesi BM nezdinde “Terörizmin Finansmanının Önlenmesine Dair Birleşmiş Milletler Sözleşmesinin-(TFÖDBMS)” imzalanmış olmasıdır. Bu Sözleşme, taraf devletlerde terörizmin finansmanının engellenmesini, terörizme mali destek sağlanmasının suç haline getirilmesini ve bu suçun ağır cezalara tabi tutulması için gerekli önlemlerin alınmasını ve taraf devletlerarasında işbirliğinin sağlanmasını amaçlamaktadır. Bu Sözleşmeye göre, terör suçlarının faillerinin iadeleri talep edilirken, Sözleşmenin de göz önünde bulundurulması istenmektedir.

Sözleşmenin 2. Maddesi, “bir halkı korkutmak ya da bir hükümeti ... her hangi bir eylemi gerçekleştirmeye zorlamak, bir sivil ya da ...öldürmeye yönelik yasadışı bir şekilde ve kasten fon sağlamak veya toplamak” şeklinde bu sözleşmeyi ihlal edecek durumları açıkça ifade etmektedir. Sözleşmenin 11. Maddesinde ise 2. Maddede öngörülen suçların, Taraf Devletlerarasında bu Sözleşmenin yürürlüğe girmesinden önce akdedilmiş tüm iade anlaşmalarında iade sebebi olarak telakki edileceği ve Taraf Devletlerin, bu suçları bundan böyle aralarında imzalayacakları her iade anlaşmasında, iadeye neden suç

olarak telakki etmeyi taahhüt ederler, denilmektedir. Bununla birlikte, iade için bir iade anlaşmasının mevcudiyeti koşulunu arayan bir Taraf Devlet, iade anlaşması olmadığı diğer bir Taraf Devletten iade talebi alması durumunda, dilerse iş bu Sözleşmeyi, 2. Maddede tanımlanan suçlar çerçevesinde iadenin yasal zemini olarak görebilecektir.

Bununla birlikte, Sözleşmenin getirmiş olduğu en önemli hususlardan bir tanesi, 2. Maddede belirtilen suçların hiçbirinin, suçluların iadesi veya karşılıklı adli yardım amaçları bakımından, mali suç olarak kabul edilmeyeceği prensibidir. Ayrıca, 2. Maddede belirtilen suçların hiçbiri, suçluların iadesi veya adli yardımlaşma amaçları bakımından, siyasi bir suç veya siyasi suçla bağlantılı bir suç veya siyasi saiklerle işlenmiş bir suç olarak değerlendirilmeyecektir. Bu çerçevede, bu kabil bir suç dolayısıyla yapılan iade veya adli yardımlaşma talebinin, sadece siyasi bir suç veya siyasi suçla bağlantılı bir suç veya siyasi gerekçelerle işlenmiş bir suçla ilgili olduğu gerekçesiyle geri çevrilmesinin önüne geçilmiş olacaktır.

Terör suçlarından aranan şahısların iadelerinin gerçekleştirilebilmesine yönelik olarak hazırlanan bir diğer metin ise “Tedhişçiliğin Önlenmesine Dair Avrupa Sözleşmesi (TÖDAS)’dir. Bu Sözleşme, terör suç faillerinin, kovuşturma ve cezadan kurtulmamaları için etkin önlemlerin alınmasını ve bu suçları işleyen kişilerin iadelerinin özellikle bu suçla mücadelede bir çare olduğu inancıyla gerekli işbirliğinin yapılmasını amaçlamaktadır. Bunun yanında, ilgili Sözleşme kapsamında, iade talebinde bulunan ülkelerin taleplerinin siyasi suç gerekçesiyle reddedilmemesi için iade taleplerinde, talebin haklılığını gösteren somut maddî eylemler ve hukuki esasların tatmin edici biçimde ayrıntılı olarak açıklanması büyük önem taşımaktadır. Bu Sözleşmeye göre;

- 1970 yılında imzalanan uçakların kanun dışı yollarla ele geçirilmesinin önlenmesine ilişkin sözleşmenin kapsamına giren suçlar,
- 1971 yılında imzalanan sivil havacılığın güvenliğine karşı kanun dışı eylemlerin önlenmesine ilişkin sözleşmenin kapsamına giren suçlar,

- Diplomatik ajanlar da dâhil olmak üzere uluslararası bir himayeye tabi olan şahısların hayat, fiziki bütünlüğü veya hürriyetlerine bir saldırıyı kapsayan vahim suçlar,
- Adam kaldırma, rehin alma veya gayri kanuni hürriyeti tehdit eden suçlar,
- Şahısların hayatı için tehlike teşkil ettiği ölçüde bomba, el bombası, roket, otomatik ateşli silah veya bombalı mektup veya koli kullanmak suretiyle işlenen suçlar ve Bu suçları işleyen veya işlemeye teşebbüs eden bir şahsın fiiline suç ortağı olarak iştirake ilişkin suçlar, siyasi suç, siyasi suça murabıt suç veya siyasi nedenle işlenmiş suç niteliğinde telakki edilmeyecektir, denilmektedir.

Suçlu iadesi-temel hak ve hürriyetler ikilemine bir kez de terör suçlarında karşılaşılmaktadır. Suçlu iadesi konusunda Avrupa ülkeleri arasında en önemli kaynak olan SİDAS'ın, adli suçların iadelerinin yanında, terör suçları ile mücadelede de yetersiz kaldığı görülmektedir. Terörle mücadele etmek amacıyla çıkarılan sözleşmelere rağmen, Avrupa ülkeleri terör suçundan aranan şahısların iade edilmelerine olumlu yaklaşmamaktadır. Avrupa ülkelerinin bu suçları siyasi suç kapsamında kabul etmeleri ve bu suçları işleyenlerin bir takım temel hak ve hürriyetlerinin ihlal edildiği gerekçesiyle siyasi bir boyutu olduğunu iddia etmeleri, iade işlemi olumsuz etkilemektedir. Bunun yanında, terörle mücadele etmek amacıyla çıkarılan ve yukarıda ifade edilen Sözleşmelerin dahi terör suçlarının iadesi konusunda her hangi olumlu bir etkisinin olduğunu söylemek zor olacaktır. Oysa Avrupa ülkeleri kendi ülkelerinde meydana gelmesi muhtemel terör eylemleri ve teröristlere karşı aynı davranışı sergilememektedir. Kendileri tarafından aranan terör suçlarına karşı son derece mücadeleci, ancak diğer ülkelerin teröristlerine karşı son derece müsamahakâr olabilmektedirler.

Esasen suçluların her hangi bir sebeple arandıkları ülkeye geri iade edilmemeleri dahi onlara tanınmış bir hak olarak değerlendirmek

mümkündür. Tabiri yerinde ise, Avrupa ülkeleri adi suçlardan aranan şahıslara tanımış oldukları haklardan daha fazlasını terör suçundan aranan şahıslara tanımaktadırlar. Oysa Avrupa ülkeleri özellikle II. Dünya Savaşı sonrasında terörle mücadelede etkin bir mücadele sergilemeyen İTERPOL Teşkilatının yerine, TREVI Teşkilatını kurma yoluna gitmiştir. Terörle mücadele konusunda günümüzde bu ülkelerin farklı şekilde hareket etmeleri son derece düşündürücüdür.

6. İLTİCA TALEBİ

Uluslararası seviyede yakalanması amacıyla aranan şahısların, yakalandıkları ülkede siyasi sığınma talebinde bulunması, suçlu iadesi ile temel hak ve hürriyetler ikilemini bir kez daha karşı karşıya getirmektedir. Sığınma talebinde bulunan ya da mülteci “vatandaşı olduğu ülkede vuku bulan siyasi olaylar nedeniyle bu ülkeyi iradesiyle veya zorla terk etmiş ve yeni bir devletin vatandaşlığına geçmemiş ve herhangi bir devletin diplomatik korunması altında bulunmayan kimse” olarak tanımlanmaktadır (Ulutaş, 2012, s.123). Uluslararası seviyede aranırken yakalanan şahısların, talep eden ülkeye iade ret gerekçelerinin başında, siyasi sığınma talebi gelmektedir. Bu husus Mültecilerin Hukuki Statüsüne Dair Sözleşme de (MHSDS) kendini bulmaktadır. Bu Sözleşme, sığınma talebinde bulunan kişilere hukuki statü başta olmak üzere gelir getirici işler, sosyal durum, ikamet yeri seçme ve mülteci kimlik kartı çıkarma gibi bir takım haklar tanımaktadır. Zaten bu sözleşmenin temel amacını da, mültecilerin temel hak ve hürriyetleri ile insan haklarını mümkün olduğu kadar kapsamlı kullanılmasının sağlanması oluşturmaktadır.

Bu sözleşmeye göre, hiçbir taraf devlet bir mülteciyi, ırkı, dini, tabiiyeti, belli bir sosyal gruba mensubiyeti veya siyasi fikirleri dolayısıyla hayatı ya da özgürlüğü tehdit altında olacak ülkelerin sınırlarına her ne şekilde olursa olsun geri göndermeyecek veya iade etmeyecektir. Taraf devletler, ülkelerinde yasal olarak bulunan bir mülteciyi ulusal güvenlik veya kamu düzeni ile ilgili sebepler

dışında sınır dışı edemeyeceklerdir. Bu sözleşme diğer iki sözleşmeden farklı olarak iltica talebinde bulunan kişilerin hukuki statüleri hakkında olduğundan, iade konusunu her hangi bir şarta bağlamamıştır. İltica talebinde bulunan bir kimsenin talebi kabul edilmesinden sonra, vatandaşı olduğu ülkede işlemiş olduğu suçların hiçbir önemi kalmamaktadır. Mültecilik statüsü sayesinde suçlu kimseler ceza almadan hayatlarını sürdürmeye devam etmektedirler.

Günümüzde, suçların bir takım adlar altında, ağır, hafif, terör ve organize gibi, kategorilere ayrılmıştır. Buna göre, adam öldürme, tecavüz, uyuşturucu madde kaçakçılığı ve soygun ağır suç kategorisine girmektedir. 1951 tarihli MHSDS ise bu belirtilen ağır suçları işleyenlere mülteci sıfatının verilmesini engellemektedir. Terör suçları bir yana, ağır suçları işleyenlere dahi mültecilik statüsünün verilmesinin uygun olmayacağı bu Sözleşmede yerini almıştır (Odman, 1999, s.472). Her ne kadar bu Sözleşme, belli konularda, özellikle ulusal güvenlik veya kamu düzeninin ihlal edilmesi halinde, bu ihlalleri yapanların iade edilmelerini öngörüyor olsa da, genel hatları ile incelendiğinde sığınma talebinde bulunan şahısların iadeleri gerçekleşmemektedir. Konu ile ilgili olarak Ulutaş, Sözleşmenin İngilizce aslında geri verme yerine geri göndermeme şeklinde olduğunu ifade etmiş olsa da (Ulutaş, 2012:124), belirtilen suçları işleyenlerin talep eden ülkeye iade edilmeleri de mümkün görünmemektedir.

Bunun yanında, siyasi sığınma talebi, suç işleyen kişilerin başka ülkeler tarafından da bir bakıma korunması anlamına gelmektedir. Suçlu iadesinde karşılaşılan sorunlardan bir diğeri ise uluslararası seviyede yakalanması amacıyla aranan bir şahsın, yakalandıktan sonra sığınma talebinde bulunduğu ülke haricinde başka bir ülkede yakalanmasıdır. Aranan şahsı yakalayan bir ülke, söz konusu şahsın daha önce başka bir ülkedeki sığınma talebini gerekçe göstererek, muhtemel iade işlemini yerine getirmemektedir. Bununla, kişilerin suçlu dahi olsa, bir takım hak ve hürriyetlerinin olduğu ve bunların ihlal edilemeyeceği vurgulanmaktadır. İltica talebinde bulunmak, suçluların yabancı bir ülkede yakalandıktan sonra iade talep eden ülkeye dönmek

için yaptıkları ilk eylemdir. Yine MHSDS'ye göre, iltica talebinde bulunan kişiler hakkında, başka ülkelere her hangi bir bilgi dahi verilememektedir. Böylece aranan şahıslar hakkında bilgi edinmek mümkün olamamaktadır. Bu durum kuşkusuz suçlu haklarında bir genişleme, suçla mücadele ve suçlu iadesinde bir daralmaya sebebiyet vermektedir.

SONUÇ

Suçluların adalet önüne çıkmamak için buldukları yerlerden çok kısa süre içerisinde uzak yerlere gitme imkânlarına sahip olmaları, bu kişilerin başka bir ülkede yakalandıktan sonra, arayan ülkeye iadesi konusunu gündeme getirmiştir. Suçlu iadeleri çok eski zamanlara dayanmakla birlikte, modern anlamdaki iade işlemleri İNTERPOL Teşkilatının kurulması ile ön plana çıkmıştır. Devletler de kendi topraklarında işlenen suçların cezasız kalmaması, suç ve suçlularla daha etkili mücadele etmek amacıyla ikili ve çok taraflı iade anlaşmaları imzalama yoluna gitmişlerdir. Öte yandan, insan hakları ve özgürlükleri konusunda da kişilere verilen haklarda her geçen gün bir artışın varlığı söz konusudur. Bir taraftan, ülkeler, uluslararası suçlularla mücadele etmek için sözleşmeler imzalarken, diğer taraftan, insan hakları konusunda da önemli adımlar atmaktadırlar.

SİDAS, suçluların iadesi konusunda imzalanmış en önemli kaynakların başında gelmektedir. Özellikle Avrupa ülkeleri arasındaki suçlu iadeleri, bu sözleşme kapsamında değerlendirilmektedir. Ancak buraya kadar anlatılanlardan da anlaşılacağı üzere, suçluların iadesi üzerine imzalanmış bu Sözleşme dahi, suçluların iade edilmesinin önünde başlı başına bir engel gibi görünmektedir. Bu kadar geniş bir alanda suçlu iadesini engelleyen kuralların mevcudiyeti, suç ve suçlularla mücadelede bir takım sorunları beraberinde getirmektedir. Kanun ve kurallara saygılı insanlar gibi, kuşkusuz suç işlemiş kişilerin de bir takım temel hak ve özgürlükleri bulunmalıdır. Bir ülkenin, başka bir ülkede suç işleyen vatandaşını, yargılanması ya da cezasını çekmesi amacıyla,

arayan ülkeye teslim etmemesi nasıl normal karşılanması gerekiyorsa; işlenen suça verilecek ceza miktarı ya da bir şahsın birden fazla ülkede işlemiş olduğu aynı suçtan dolayı sadece yakalandığı ülkede yargılanması da o kadar anormal karşılanması gerekmektedir. Buradaki durum, bir suçluyu aynı suçtan iki defa yargılamak olarak kabul edilmeyip, farklı iki ülkede benzer suçu işlediğinden, her iki ülke tarafından da yargılanmasının gerekliliği şeklinde değerlendirilmelidir.

Suçla mücadele etmek için yapılan sözleşmeler dahi suçla mücadelede etkin bir güce sahip değildir. İNTERPOL Teşkilatına üye tüm ülkelerin onaylamış olduğu tek bir iade sözleşmesi olmaması dahi, uluslararası suçla mücadeleyi zaafa uğratmaktadır. Özellikle terör suçlarıyla daha etkin bir mücadele etmek ve terör suçlarından aranan şahısların iade edilmesini sağlamak için yukarıda belirtilen BM ve Avrupa Sözleşmeleri imza altına alınmıştır. Ancak bütün bu mücadele girişimlerine rağmen, terör suçlularının özellikle Türkiye'ye iadeleri olumlu karşılık bulmamaktadır. Yukarıda ifade edilen rakamlar bunun açık bir göstergesi olarak kabul edilmelidir.

Öte yandan, günümüzdeki çağdaş hukuk anlayışı kuşkusuz insanların temel hak ve hürriyetlerinin artması yönünde bir gelişme kaydetmiştir. Bu durum işlemiş olduğu suçlardan dolayı uluslararası seviyede aranırken yakalanan şahısların, iadelerinde kendilerine yeni ve daha güçlü bir hukuki durum kazandırırken, taraf devletlerin yetkilerine bir takım kısıtlamalar getirmiştir. Ancak insanlara bir takım hakların tanınması, bu hakların sınırsızca kullanılacağı anlamına gelmemektedir. Demokratik devletler, vatandaşlarının temel hak ve hürriyetlerinin gelişmesi için sürekli yeni bir takım çalışmalar içerisine girseler de, bu hakların sınırsız bir şekilde kullanılmasına asla müsaade etmeyeceklerdir.

Ulusal seviyede kamu düzeninin ya da genel asayişin temini için temel hak ve hürriyetlerin sınırlandırılmasında görüldüğü gibi, uluslararası seviyede kırmızı bülten ile aranan şahısların yakalanarak arayan ülkeye iade edilmeleri de temel hak ve hürriyetlerin ihlali anlamına gelmemelidir. Bilakis, tüm

devletler suç ve suçlular ile daha etkin mücadele edebilmek için bu konuda birbirlerine daha fazla yardım etmek mecburiyetindedirler.

Sonuç olarak, ülkeler suçla mücadelede her geçen gün sınırları daraltmaktadır. Bu daralma, Avrupa Tevkif Müzekkeresi ile bir dereceye kadar sağlanmıştır. Terör suçu işleyenlerin geri iade edilmeleri için düzenlenen BM ve Avrupa Sözleşmeleri ile önemli bir sınırlama daha gelmiş bulunmaktadır. İNTERPOL'ün terörle mücadeleye müdahil olması dahi suçlu iadesinde bir daralmanın olacağına göstergesidir. Bunlarla birlikte, SİDAS'ta görülen ek protokoller ile bu daralma daha da artmaktadır. Öte yandan, suçla mücadele adına atılan tüm bu adımlara karşılık, suçluların da demokratikleşen dünya ile birlikte yeni bir takım hakları ortaya çıkmaktadır. Suçla mücadele de bir taraftan daralma olurken, aynı zamanda diğer taraftan suçlu hakları konusunda bir genişleme yaşanmakta ve bu şekilde devam edeceği tahmin edilmektedir.

KAYNAKÇA

Adalet Bakanlığı, Uluslararası Hukuk ve Dış İlişkiler Genel Müdürlüğü, *Suçluların İadesi ve Hükümlü Nakli Konularında Adli Makamlarımızca Dikkat Edilmesi Gereken Hususlar* (Genelge No:69/4), Ankara.

Alegre, S. ve Leaf, M. (2004). "Mutual Recognition in European Judicial Cooperation: A Step Too Far Too Soon? Case Study-The European Arrest Warrant", *European Law Journal*, S.10(2), ss. 200-217.

Barnett, M. ve Coleman, L. (2005). "Designing Police: Interpol and the Study of Change in International Organizations", *International Studies Quarterly*, S.49, ss. 593-619.

Benli, S. (2011). "Geri Vermede Basitleştirilmiş Usul", *Türkiye Adalet Akademisi Dergisi*, S.6, ss. 241-278.

Bezmez, M. H. (2009). *Türk Hukukunda Suçluların İadesi ve Uygulamada Karşılaşılan Sorunlar*, Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Polis Akademisi Başkanlığı Polis Bilimleri Enstitüsü.

Bresler, F.(1993). İnterpol, İstanbul: Milliyet Yayınları.

Durak, C. A. (1999). "Suçluların İadesine Dair Avrupa Sözleşmesi", *Ankara Barosu Dergisi*, S.4, ss.49-60. Genelge No:69/4, Adalet Bakanlığı, Uluslararası Hukuk ve, 2011.

Haggenmüller, S. (2013). "The Principle of Proportionality and the European Arrest Warrant", *Onati Socio-Legal Series*, 3 (1), ss. 95-106.

Ignacio, S. (2008). "The Persistence of Nationalist Terrorism: The Case of ETA", Kledja Mulaj (Der.), *Violent Non-State Actors in Contemporary World Politics*, Madrid, ss. 1-27.

İnterpol Tüzüğü, İnterpol Genel Sekreterliği Yayınları.

Komarek, J. (2007). "European Constitutionalism and the European Arrest Warrant: In Search of the Limits of Contrapunctual Principles", *Common Market Law Review*, S. 44, ss. 9-40.

Kömürçü, M. ve Çalışkan, Y. (1999). "Suçluların İadesinin Uluslararası Hukukta Düzenlenişi ve Siyasi Suç İstisnasının Terörizmle Mücadeledeki Rolü", *Türk Hukuk Enstitüsü Dergisi*, Yıl:4/40, Mart 1999.

Mercan, N. (2008). "Hukukumuzda Suçluların Geri Verilmesi", *İstanbul Barosu Dergisi*, C.8/1, ss. 31-47.

Odman, M. T. (1999). "İltica, Suçluların Geri Verilmesi ve Terör Suçluları", *Askeri Yargıtay'ın 85. Kuruluş Yıldönümü Sempozyumu (6-7 Nisan 1999)*, Ankara.

Önder, R. U. ve Akalın, M. (2013). "Uluslararası Polis İşbirliğinin Küresel Kurumsallaşması: Uluslararası Kriminal Polis Teşkilatı-İTERPOL", Ahmet Çelik, H. Cem Çetin ve Hüseyin Örs (Der.), *Uluslararası Polis İşbirliği ve Türk Polis Teşkilatı*, Ankara: Polis Akademisi Yayınları, ss.35-46.

Ruhi, Cemal A. (2003). "Türk Hukukunda Suçluların İadesi", *Atatürk Üniversitesi Erzincan Hukuk Fakültesi Dergisi*, C. 7, ss. 497-521.

Sirmen, K. S. (2009). "Yabancıların Türkiye'den Sınır dışı Edilmesine İlişkin Temel Düzenlemeler ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin Türkiye Hakkında Verdiği Örnek Kararlar", *Ankara Barosu Dergisi*, Yıl:67, S.3.

SİDAS (Suçluların İadesine Dair Avrupa Sözleşmesi), Aralık, 1957.

Türk Ceza Kanunu (2004). T.C. Resmi Gazete, 25611, 12.Ekim.2004.

Ulutaş, A. (2010). "Suçluların İadesine Dair Avrupa Sözleşmesi ve Türkiye", Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Ana Bilim Dalı.

Ulutaş, A.(2012). "Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi Işığında Suçluların Geri Verilmesi", *Türkiye Barolar Birliği Yayınları*:218, Ekim, Ankara.

<http://haber.stargazete.com/politika/sayfasindan-erisilebilmektedir>.

Vennemann, N. (2003). "The European Arrest Warrant and Its Human Rights Implications", *Heidelberg Journal of International Law*, 64, ss.103-121.